

Podstawy prawne działalności związków wyznaniowych

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja + Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Adrian Tabak, *Fundamentalne zasady instytucjonalnych relacji państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w świetle art. 25 Konstytucji RP z 1997 r.*, dostępny w internecie: journals.umcs.pl [dostęp 26.05.2020 r.].
- Źródło: *Kościoły i inne związki wyznaniowe w Polsce*, dostępny w internecie: pl.wikipedia.org.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

- Źródło: Jan Paweł II. Cytat za: *Orędzie Ojca Świętego Jana Pawła II na XXXII Światowy Dzień Pokoju*, janpawel2.blogspot.com.
- Źródło: *Powszechna deklaracja praw człowieka*, dostępny w internecie: unesco.pl [dostęp 26.05.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 26.05.2020 r.].
- Źródło: *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2*, dostępny w internecie: arslege.pl [dostęp 26.05.2020 r.].
- Źródło: *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych*, dostępny w internecie: amnesty.org.pl [dostęp 26.05.2020 r.].
- Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

Podstawy prawne działalności związków wyznaniowych

Źródło: Pexels, domena publiczna.

((Jan Paweł II

Wolność religijna sercem praw człowieka.

Źródło: Jan Paweł II. Cytat za: *Orędzie Ojca Świętego Jana Pawła II na XXXII Światowy Dzień Pokoju*,
janpawel2.blogspot.com.

Wolność religijną, czyli wolność sumienia i wyznania, jedno z podstawowych praw człowieka, gwarantują nie tylko dokumenty międzynarodowe. Państwa, w ramach swoich przepisów wewnętrznych, doprecyzowują kwestie związane z działalnością kościołów i związków wyznaniowych. Państwo polskie nie jest tu wyjątkiem.

Zapoznając się z materiałem, zwróć uwagę nie tylko na pojęcie wolności religijnej, ale szczególnie na przepisy prawa, na podstawie których w Polsce działają związki wyznaniowe i kościoły.

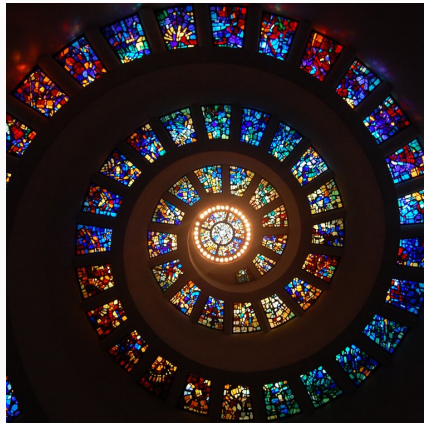
Twoje cele

- Zdefiniujesz pojęcie „kościoły i związki wyznaniowe”.
- Wymienisz akty prawne związane z działalnością związków wyznaniowych.
- Przeanalizujesz procedury związane z założeniem i wykreśleniem z rejestru związków wyznaniowych.

Dla zainteresowanych

**Kościół katolicki
w Polsce. Konkordat**

**Kościóły i związki
wyznaniowe w Polsce**

**Zarys relacji państwo –
Kościół. Rywalizacja
między władzą świecką
a kościelną**

**Finansowanie Kościołów
i innych związków
wyznaniowych w czasach
III Rzeczypospolitej**

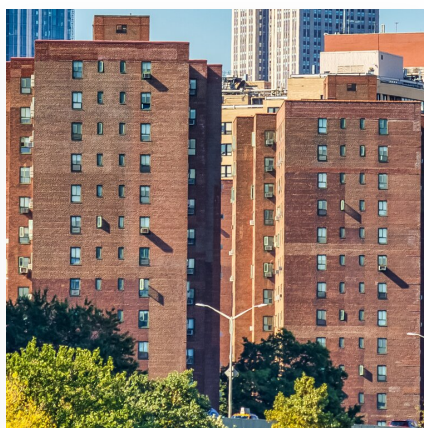
**Zarys relacji państwo –
Kościół. Wprowadzenie**

**Pluralizm modeli relacji
Kościół i państwa.
Państwa wyznaniowe**

**Zarys relacji państwo –
Kościół.
Jurysdykcjonalizm**

**Pluralizm modeli relacji
Kościół i państwa.
Państwa świeckie**

**Modele relacji państwo –
kościóły i związki
wyznaniowe**

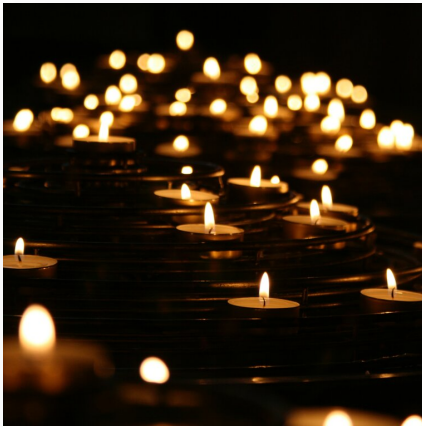
**Typy organizacji
religijnych**

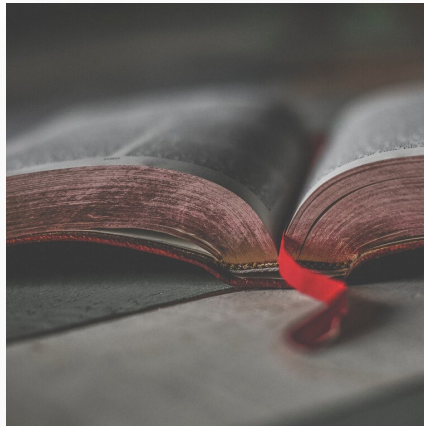
**Rola religii
w społeczeństwie**

Religie świata

Religijność w Polsce

**Religia jako zjawisko
społeczne**

Przeczytaj

Wolność religijna

Wolność religijna oznacza zarówno możliwość przyjmowania, jak i wyznawania religii wraz z przejawami jej uzewnętrzniania prywatnie lub publicznie przez modlitwę, kult, uczestniczenie w obrzędach religijnych, praktykowanie oraz nauczanie. Ponadto oznacza także możliwość tworzenia miejsc kultu i świątyń w zależności od potrzeb wyznawców wraz z prawem do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się aktualnie znajdują. Tym samym wyklucza zarówno uprzywilejowanie jednych religii, jak i dyskryminację na tle religijnym.

Daje także rodzicom prawo do wychowania dzieci w zgodzie z ich przekonaniami moralnymi i religijnymi.

Przestrzeganie zasad wolności religijnej wyklucza zabranianie uzewnętrzniania przekonań religijnych, nakłanianie do wyboru religii lub łamania zasad wyznawanej wiary.

Nawet, jeśli nie zdajemy sobie z tego sprawy, religia, w której zostaliśmy wychowani i która nas otacza, wpływa na nasz światopogląd i włącza nas do konkretnego kręgu kulturowego.

Źródło: Oleg Magni, domena publiczna.

Konstytucja Polski zapewnia przestrzeganie zasad wolności wyznania i sumienia.

“ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Art. 53

1. Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.
2. Wolność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyn i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują.
3. Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniami. (...).
4. Religia [kościół](#) lub innego [związku wyznaniowego](#) o uregulowanej sytuacji prawnej może być przedmiotem nauczania w szkole, przy czym nie może być naruszona wolność sumienia i religii innych osób.
5. Wolność uzewnętrzniania religii może być ograniczona jedynie w drodze ustawy i tylko wtedy, gdy jest to konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia, moralności lub wolności i praw innych osób.
6. Nikt nie może być zmuszany do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych.
7. Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

Także w **prawie międzynarodowym** są zawarte przepisy dotyczące wolności religijnej:

Umowy państwo – Kościół

Art. 25 pkt. 4. i 5. konstytucji określa, że Rzeczypospolita Polska zawiera umowę międzynarodową ze Stolicą Apostolską w sprawie stosunków z Kościołem katolickim, natomiast relacje z innymi kościołami i związkami wyznaniowymi:

“ **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.**

(...) określają ustawy uchwalone na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów z ich właściwymi przedstawicielami.

Źródło: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

Jeśli takich odrębnych umów nie ma, to związki te i kościoły działają na podstawie Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.

Odrębne umowy zostały zawarte m.in. z (stan na 15.05.2020 r.):

- Polskim Autokefalicznym Kościołem Prawosławnym (Ustawa z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego);
- Kościołem Ewangelicko-Reformowanym w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Kościołem Ewangelicko-Augsburskim w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Kościołem Ewangelicko-Metodystycznym w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Kościołem Starokatolickim Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Kościołem Katolickim Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Wschodnim Kościołem Staroobrzędowym (Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 marca 1928 r. o stosunku Państwa do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego, niemającego hierarchii duchownej);

- Muzułmańskim Związkiem Religijnym w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Karaïmskim Związkiem Religijnym w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Karaïmskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Kościołem Polskokatolickim w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Kościołem Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Kościołem Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Związkiem Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej);
- Kościołem Zielonoświątkowym w Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej).

Wnętrze kościoła starokatolickiego mariawitów pw. św. Franciszka z Asyżu w Łodzi. Zastanów się, świątynie jakich religii znajdują się w okolicy miejsca twojego zamieszkania. Czy potrafisz coś o nich powiedzieć?

Źródło: Mietek Ł., licencja: CC BY-SA 3.0.

Konkordat

Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. dotyczy natomiast relacji państwa z następującymi kościołami na terenie Polski:

- Kościołem katolickim w Rzeczypospolitej Polskiej obrządku łacińskiego;
- Kościołem katolickim w Rzeczypospolitej Polskiej obrządku greckokatolickiego (bizantyjsko-ukraińskiego);
- Kościołem katolickim w Rzeczypospolitej Polskiej obrządku ormiańskiego;
- Kościołem katolickim w Rzeczypospolitej Polskiej obrządku bizantyjsko-słowiańskiego.

Dokument został podpisany w Warszawie przez arcybiskupa Józefa Kowalczyka, nuncjusza apostolskiego w Polsce, i Krzysztofa Skubiszewskiego, ministra spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Parlament ratyfikował go w styczniu 1998 r. Dokumenty ratyfikacyjne zostały podpisane przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego i papieża Jana Pawła II 23 lutego 1998 r. Wymiana dokumentów nastąpiła 25 marca 1998 r., a sama umowa weszła w życie 25 kwietnia tegoż roku.

Podpisanie konkordatu przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego, 1998 r.

Źródło: dostępny w internecie: vaticannews.va [dostęp 18.06.2021 r.], tylko do użytku edukacyjnego.

Wśród ważniejszych postanowień konkordatu należy wymienić kwestię ślubów konkordatowych, uregulowanie stosunków dyplomatycznych ze Stolicą Apostolską oraz spraw związanych z wolnością religijną, szkolnictwem katolickim czy działalnością charytatywną Kościoła katolickiego.

Słownik

konkordat

umowa międzynarodowa zawierana przez Stolicę Apostolską z poszczególnymi państwami

kościół

religijna organizacja wyznawców i ich duchowieństwa, rodzaj związku wyznaniowego

związek wyznaniowy

wspólnota religijna, założona w celu wyznawania i szerzenia wiary religijnej, mająca własny ustrój, doktrynę i obrzędy kultowe

Animacja + Schemat

Polecenie 1

Zapoznając się z treścią animacji i schematu. Zwróć uwagę na przepisy dotyczące rozdziału kościołów i związków wyznaniowych od państwa oraz regulujące ich działalność.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dqymn1KYV>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Działalność związków wyznaniowych w świetle polskiej konstytucji.

Ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania z dn. 17 maja 1989 r.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Podaj, jakie kościoły i związki wyznaniowe działają w twojej gminie.

Ćwiczenie 2

Zajmij stanowisko: czy, twoim zdaniem kościoły i związki wyznaniowe powinny mieć zapewnioną autonomię w zakresie swobody wyznawania prywatnego i publicznego wiary, uprawiania kultu, modlitwy, obrzędów, nauczania i prawa do posiadania świątyń, czy też państwo powinno w pełni nadzorować ich działalność pod tymi względami? Swoje zdanie uzasadnij minimum dwoma argumentami.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Według Ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania pojęciem szerszym od pojęcia kościoła jest...

Zaznacz odpowiedź najbliższą swojej.

Ćwiczenie 2

Zaznacz prawidłowe dokończenia zdania.

Państwo polskie uznaje w stosunku do kościołów i związków wyznaniowych ich...

☐ niezależność.

☐ prawidłowość.

☐ sumienność.

☐ autonomiczność.

Ćwiczenie 3

Przyporządkuj obowiązujące akty prawne do poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych.

Muzułmański Związek Religijny
w Rzeczypospolitej Polskiej

Ustawa o gwarancjach wolności
sumienia i wyznania

Świadkowie Jehowy

Konkordat między Stolicą Apostolską
i Rzeczpospolitą Polską

Kościół Katolicki w Rzeczypospolitej
Polskiej obrządku greckokatolickiego
(bizantyjsko-ukraińskiego)

Ustawa o stosunku Państwa do
Muzułmańskiego Związku Religijnego
w Rzeczypospolitej Polskiej

Ćwiczenie 4

Uporządkuj w kolejności chronologicznej następujące wydarzenia.

Uchwalenie obowiązującej Konstytucji RP.

Uchwalenie Ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.

Podpisanie Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską
w Warszawie przez arcybiskupa Józefa Kowalczyka, nuncjusza apostolskiego
w Polsce i Krzysztofa Skubiszewskiego, ministra spraw zagranicznych
Rzeczypospolitej Polskiej.

Ratyfikacja Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską
w Warszawie przez arcybiskupa Józefa Kowalczyka, nuncjusza apostolskiego
w Polsce i Krzysztofa Skubiszewskiego, ministra spraw zagranicznych
Rzeczypospolitej Polskiej.

Zapoznaj się z tekstami źródłowymi i wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

“ Powszechna deklaracja praw człowieka

Art. 2

Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności zawarte w niniejszej Deklaracji bez względu na jakiekolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu. Nie wolno ponadto czynić żadnej różnicy w zależności od sytuacji politycznej, prawnej lub międzynarodowej kraju lub obszaru, do którego dana osoba przynależy, bez względu na to, czy dany kraj lub obszar jest niepodległy, czy też podlega systemowi powiernictwa, nie rządzi się samodzielnie lub jest w jakikolwiek sposób ograniczony w swej niepodległości. (...)

Art. 18

Każdy człowiek ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania; prawo to obejmuje swobodę zmiany wyznania lub wiary oraz swobodę głoszenia swego wyznania lub wiary bądź indywidualnie, bądź wspólnie z innymi ludźmi, publicznie i prywatnie, poprzez nauczanie, praktykowanie, uprawianie kultu i przestrzeganie obyczajów.

Źródło: *Powszechna deklaracja praw człowieka*, dostępny w internecie: unesco.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

Źródło II

“ Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych

Art. 18

1. Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania. Prawo to obejmuje wolność posiadania lub przyjmowania wyznania lub przekonań według własnego wyboru oraz do uzewnętrzniania indywidualnie czy wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swej religii lub przekonań przez uprawianie kultu, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie.

2. Nikt nie może podlegać przymusowi, który stanowiłby zamach na jego wolność posiadania lub przyjmowania wyznania albo przekonań według własnego wyboru.

3. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez ustawę i są konieczne dla ochrony bezpieczeństwa publicznego, porządku, zdrowia lub moralności publicznej albo podstawowych praw i wolności innych osób.

4. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się do poszanowania wolności rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, opiekunów prawnych do zapewnienia swym dzieciom wychowania religijnego i moralnego zgodnie z własnymi przekonaniami.

Źródło: *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych*, dostępny w internecie: amnesty.org.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

“ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2

Art. 9

1. Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania; prawo to obejmuje wolność zmiany wyznania lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne.

2. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez ustawę i konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku publicznego, zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

Źródło: Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, dostępny w internecie: arslege.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
We wszystkich trzech dokumentach wolność religijna jest rozumiana tak samo.	☐	☐
Wolność wyznawania religii można ograniczyć jedynie ze względu na ochronę zdrowia publicznego.	☐	☐

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W art. 9 Powszechnej deklaracji praw człowieka jest zagwarantowane prawo rodziców do wychowania dziecka według własnych przekonań, które mają respektować państwa – strony aktu.	☐	☐
We wszystkich trzech aktach jest zagwarantowana możliwość uzewnętrzniania wiary.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

“ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania

Art. 20

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mogą nauczać religii oraz wychowywać religijnie dzieci i młodzież, zgodnie z wyborem dokonanym przez ich rodziców lub opiekunów prawnych.
2. Nauczanie religii dzieci i młodzieży jest wewnętrzną sprawą kościołów i innych związków wyznaniowych. Jest ono organizowane, zgodnie z programem ustalonym przez władze kościoła lub innego związku wyznaniowego, w punktach katechetycznych znajdujących się w kościołach, domach modlitw i innych pomieszczeniach udostępnionych na ten cel przez osobę uprawnioną do dysponowania nimi.
3. Nauczanie religii uczniów szkół publicznych i wychowanków przedszkoli publicznych może odbywać się również w szkołach i przedszkolach na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

Źródło: *Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

Wyjaśnij, kto i w jaki sposób może nauczać religii.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

“ *Kościoły i inne związki wyznaniowe w Polsce* ”

Podstawą judaizmu jest wiara w jednego Boga (osobowego, niepodzielnego, będącego bytem niematerialnym, bezcielesnym i wiecznym), będącego nie tylko stwórcą świata, także jego stałym „nadzorcą” czy też „opiekunem”. Bóg ten zawarł z ludem Izraela wieczyste przymierze, obiecując ochronę i pomoc w zamian za podporządkowanie się nakazom Boga.

Źródło: *Kościoły i inne związki wyznaniowe w Polsce*, dostępny w internecie: [pl.wikipedia.org.pl](https://pl.wikipedia.org/pl) [dostęp 26.05.2020 r.].

Podaj nazwę związku wyznaniowego, do którego odnosi się powyższy cytat, a który działa w Polsce na podstawie odrębnej umowy.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Adrian Tabak

Fundamentalne zasady instytucjonalnych relacji państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w świetle art. 25 Konstytucji RP z 1997 r.

Choć art. 25 Konstytucji RP, zawierający pięć ustępów, odgrywa najważniejszą rolę w określeniu statusu kościołów i związków wyznaniowych, gdyż zgodnie z art. 8 „Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej”, to nie należy zapominać, iż podobnie jak w całym systemie prawa polskiego, także na gruncie prawa wyznaniowego podstawową formą regulacji prawnej jest ustawa. Szczególne znaczenie w odniesieniu do regulacji instytucjonalnej roli kościołów i związków wyznaniowych ma ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Ma ona charakter swego rodzaju ustawy generalnej, odnosząc się do wierzących wszystkich wyznań oraz do związków wyznaniowych *in genere*. (...) Oprócz tej *sui generis* ustawy ogólnej w polskim systemie źródeł prawa wyznaniowego obecne są też ustawy regulujące w sposób indywidualny sytuację prawną poszczególnych związków wyznaniowych (tzw. ustawy indywidualne). Celem tych aktów normatywnych jest uwzględnienie specyfiki wynikającej z reguł (doktrynalnych, liturgicznych itp.) przyjmowanych przez konkretne grupy religijne, jednak z zachowaniem fundamentalnej zasady równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych. Jeśli więc sytuacja prawna konkretnego związku wyznaniowego została określona w ustawie indywidualnej, nie stosuje się do niego części przepisów ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.

Źródło: Adrian Tabak, *Fundamentalne zasady instytucjonalnych relacji państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w świetle art. 25 Konstytucji RP z 1997 r.*, dostępny w internecie: journals.umcs.pl [dostęp 26.05.2020 r.].

Rozstrzygnij, który akt prawny – w przypadku kościołów katolickich podległych papieżowi – jest ważniejszy: konkordat czy ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Uzasadnij swoje zdanie.

Rozstrzygnięcie:

konkordat

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Podstawy prawne działalności związków wyznaniowych

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

IX. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

15) przedstawia modele relacji państwo – Kościół i stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z Kościołem katolickim (na podstawie przepisów konkordatu) oraz wybranym związkiem wyznaniowym (na podstawie ustawy).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie kościołów i związków wyznaniowych;
- analizuje fragmenty ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania;
- przedstawia relacje państwa z wybranym związkiem wyznaniowym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- śniegowa kula;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;

- analiza fragmentów wybranych dokumentów prawnych;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Przeczytaj”, aby aktywnie uczestniczyć w dyskusji i rozwiązywaniu zadań.

Faza wstępna

1. Podanie tematu i celów zajęć.
2. Dyskusja na temat prawa do wolności sumienia i wyznania. Analizują jego zakres i ograniczenia. W ramach podsumowania uczniowie wykonują ćwiczenie 5 z sekcji „Sprawdź się”.

Faza realizacyjna

1. Śniegowa kula – analiza art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Uczniowie w parach analizują powyższy fragment i na jego podstawie tworzą definicję pojęcia „związki wyznaniowe”. Następnie łączą się w czwórki i ósemki pracujące dalej nad tym pojęciem. Na koniec przedstawiają definicję na forum klasy i wspólnie ją przyjmują.
2. Uczniowie zapoznają się z animacją i schematem. Następnie wykonują ćwiczenie 1 do multimedium.
3. Dyskusja na temat procedur związanych z rejestrowaniem i wykreślaniem z rejestru związków wyznaniowych oraz ich sytuacji prawnej. Biorą pod uwagę nie tylko przepisy Konstytucji RP i ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania

wymienione w animacji i schemacie, ale i analizowane wcześniej fragmenty dokumentów międzynarodowych. Wybrana osoba podsumowuje rozmowę.

4. Uczniowie wybierają jedną z odrębnych ustaw regulujących stosunki państwa ze związkami zawodowymi (sekcja „Przeczytaj”), wyszukują ją w internecie i wspólnie analizują wybrany fragment. Chętna osoba podsumowuje analizę.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie wykonują ćwiczenie 2 z sekcji „Animacja + Schemat”.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia.

Materiały pomocnicze:

Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, isap.sejm.gov.pl.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., isap.sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Na podstawie animacji i schematu uczniowie mogą stworzyć mapę myśli dotyczącą warunków koniecznych do założenia związku wyznaniowego.